

TAEK'İN 5 YILLIK NÜKLEER SESSİZLİĞİ

(4 Aralık 2012, <http://haber.sol.org.tr/>)

Basında çıkan haber üzerine TAEK, fabrikada beş yıl önce tespit edildiği halde hiçbir işlem yapılmayan radyoaktif atıklar için harekete geçti. Ancak üretilen akülerdeki tehlike ve işçilerin sağlığı soru işareti.

Radikal Gazetesi'nden Serkan Ocak'ın haberine göre İzmir Gaziemir'de atıklarında radyoaktif maddeler tespit edilen ve yıllarca zehirli atıklarını yerleşim yerinin ortasındaki arazisine gömen Aslan Avcı Kurşun Fabrikası, Türkiye'yi dehşete düşürdü. Durumu 2007 yılından bu yana bilen Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK), Serkan Ocak'ın konuya ilişkin haberinden sonra harekete geçti. Beş yıl önce atıklarında radyoaktif madde tespit edilen ve ilgili tüm kurumların haberdar olduğu kurşun fabrikasında TAEK inceleme yapacak. Atom Mühendisi Prof. Tolga Yarman, durumun görünenden daha vahim olduğunu söyleyerek fabrikada o dönem çalışan işçilerin sağlığı ve üretilen akülerin saçtığı tehlikeye dikkat çekti.

Haberin ardından TAEK dışında başka kurumlar harekete geçti. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurumlardan bilgi istedi. TAEK, bölgeye bir ekip gönderecek. Ancak Okan Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Öğretim Üyesi Atom Mühendisi Prof. Dr. Tolga Yarman, durumun görüldüğünden vahim olduğunu vurgulayarak, üretimde çalışanları izlemek gerekir, kanser adayı olmalarından endişeliyim dedi. TAEK'in derhal duruma müdahale edip savcılığa suç duyurusunda bulunması gerektiğini belirten Yarman, şöyle dedi: "Bunun neden yapılmadığını da anlamakta güçlük çekiyorum. Ortada ciddi bir cürüm var. Radyoaktif maddeler güvenli bir yere nakledilmeli."

"Tonlarca radyasyonlu madde saptandı"

Bir TAEK yetkilisinin verdiği bilgilere göre de, beş yıl önce TAEK, Gaziemir'deki kurşun fabrikasında incelemelerde bulundu. İncelemede tonlarca radyasyonlu malzeme tespit edildi Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'ne gönderildi. İlgili kurumlara bilgiler verildi. Gömülü olan atıklarda da radyasyon izine rastlandı. O dönem bir sonuca ulaşıldı ve bölge temizlendi.

İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müdürü: «TAEK yazı yolladı, biz de işlem yapamadık»

İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müdürü Ata Erpolat da 2007'de başlayan sürece ilişkin şu bilgileri verdi:

"Yazışmalara baktığımızda TAEK bize direkt bir yazı yazdı. 'Benden habersiz bir işlem yapmayın' dedi. Biz de ilgili kurumlara bu yazıyı gönderdik. Radyoaktif madde tespit edildiğini ve hiçbir işlem yapılmaması gerektiğini bildirdik."

Europium 152: "Etkisi 100 yıl sürer"

TAEK'in raporlarına göre, fabrikadaki radyoaktif kaynağın Europium 152 adı verilen izotop olduğu anlaşıyor. Bu izotop Türkiye'de bulunmuyor. Bu kaynağın Türkiye'ye

yasal olarak girişi olmadığı gibi kaybolmuş olma olasılığı da bulunmuyor. Prof. Dr. Tolga Yarman'ın verdiği bilgiye göre, Europium 152 atom çekirdeğinin yarı ömrü 12.5 yıl. Elektronlar ve gama ışınları atarak bozuluyor. Tamamen zararsız hale gelmesi yani radyoaktif atom çekirdeği etkinliğini tamamlaması için yaklaşık 100 yıl gerekiyor. Prof. Dr. Yarman, eğer fabrikada radyasyonlu bir madde varsa en az 100 metre uzaklıkta durmak gerektiğini de söylüyor.

"Sakat doğum ve kanser nedeni"

Ege Üniversitesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Başkanı ve Çevre İçin Hekimler Derneği Başkanı Prof. Dr. Ali Osman Karababa, bölge halkının yüz yüze olduğu tehlikeyi şöyle anlattı:

"Radyoaktiviteden etkilenme alınan radyasyon dozuna ve alınma süresine göre değişir. Genetik yapının bozulması neden olabiliyor. Hamile kadınların etkilenme riski var. Organ hasarlarına, sakat doğumlara neden olabiliyor. Kanser yapabiliyor. Radyoaktif ışımaya maruz kalan her 100 bin kişiden 7'sinin kanser olması beklenebilir."

Nükleer atıklar Almanya'da 1000 metre Türkiye'de 1 metrede 'saklanıyor' (12 Nisan 2013, <http://haber.sol.org.tr/>)

Almanya'da nükleer atıklar 36 yıldır 1000 metre derinde saklanıyor, "güvenli depolama" hâlâ araştırılıyor. Türkiye'de 1 metreye gömmek yetiyor.

Radikal'den Serkan Ocak'ın haberine göre, Almanya 'da 23 yıldır nükleer atıklar konusunda çalışan uzman Christian Islinger, İzmir Gaziemir'de radyoaktivite içerdiği bilinen maddelerin fabrika arazisine, toprağa gömülmesi ile ilgili, "Açık bir tehlike olduğu ortada. Kamuoyunun dikkati ısrarla bu meseleye çekilmeli" dedi. Nükleer atıklara çözüm bulabilmek için Almanya uzun yıllardır çalışıyor. Federal hükümet kontrolünde ülkenin değişik bölgelerinde çalışmalar devam ediyor. Gorleben'deki DBE adlı şirket yerin yaklaşık 1000 metre altındaki bir tuz madeninde en tehlikeli atık sınıfındaki radyoaktif maddeleri kalıcı olarak saklayabilmek için araştırmalarını sürdürüyor.

Üstüne toprak atılar

Islinger, 8 yıllığına girdiği şirkette 23 yıldır çalışıyor. Alman hükümeti ve DBE kısa sürede nükleer atıklara çözüm bulacağını tahmin etti. Ancak 36 yıl geçmesine rağmen hâlâ atıklara bir çözüm bulamadı.

İzmir Gaziemir'de fabrika arazisine gömülen atıkları, Türkiye Radikal'in haberi üzerine duymuştu. Aradan geçen 4 ayda, atıklarla ilgili olarak yapılan tek şeyin üstlerine toprak atmak olduğu da TBMM'ye verilen bir soru önergesiyle ortaya çıktı. Islinger'a ulaşarak Gaziemir'deki toprağa gömülen radyoaktif bulaşmış maddeleri sorduk.

Islinger'in yanıtı şu oldu: "Açık bir tehlikenin olduğu ortada. Sorumlu olan mercilere ısrarla bu meseleyi iletmek gerekir. Bu da yetmez. Kamuoyunun dikkati tekrar tekrar bu meselenin üzerine çekilmeli."

Almanya ne yapıyor?

Halbuki Islinger'in verdiği bilgilere göre, Almanya'da radyoaktif atıklarla ilgili şunlar yapılıyor: Radyoaktivite içeren maddeler yüksek, orta ve düşük olarak 3'e ayrılıyor. Hacim olarak en az yeri yüksek derecede tehlikeli radyoaktivite içeren maddeler kaplıyor. Ancak asıl sorun da yüksek seviyedeki atıklarda. Dünyada hâlâ bu atıklara çözüm bulunmuş değil. Almanya'daki araştırmacılar, Gazimir'deki gibi düşük ve orta seviyede radyoaktivite içeren atıklarla ilgili çareyi, bu maddeleri yerin 500-750 metre altında tuz madenine gömmekte buldu.

Atıklar sızdırmaz kaplara konuldu ve yerin altına binlerce yıllık zararı olmayacak şekilde gömüldü. Ancak Almanya'da bu çalışmaların ASSE adı verilen Aşağı Saksonya bölgesindeki tuz madenini su bastı. Şu anda tuz madenine gömülen düşük seviyedeki 126 bin varile ulaşmaya çalışılıyor. Yani tüm çalışmalara rağmen risk sıfır değil.

Gazimir için suç duyurusu

Gazimir'de ise 60 yıldan fazla kurşun üreten fabrikanın gömdüğü bu zehirli atıklarla ilgili meslek örgütleri de dün harekete geçti. Nükleer Karşıtı Platform'un İzmir bileşenleri İzmir Adliyesi önünde basın açıklaması yaptı. Fabrikanın sahipleri ve herhangi bir işlem yapmayan sorumlu yetkililer hakkında suç duyurusunda bulundu.

Basın bildirisini okuyan Elektrik Mühendisleri Odası İzmir Şubesi'nden Mustafa Çınarlı, "Bugüne kadar tatmin edici bir açıklama kamuoyuyla paylaşılmadı. Ülkemizde henüz bir nükleer santral bulunmamasına karşın, Tuzla'da, İkitelli'de, Karadeniz sahillerinde ve son olarak kentimizde yaşanan nükleer atık olayları, acaba daha nerelerde nükleer atıklar vardır sorusunu akla getirmekte. Ülkemize girişi yasak olan bu atık malzemelerin kentimizin ortasında bir tesiste ortaya çıkması yasal olmayan yollarla yürütülen atık ticareti gerçeğini gündemimize getirmekte" dedi. Açıklamada İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İzmir Valiliği ve İçişleri Bakanlığı'nın görevini yerine getirmediği belirtildi.

TAEK de karıştı

Türkiye'de nükleer konusunda tek uzman kuruluş Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK). Tüm idare TAEK'in direktiflerine göre hareket ediyor. Gazimir olayının TAEK bünyesinde de tartışmalara neden olduğu öğrenildi. Kurum, Gazimir'de gömülen radyoaktivite içeren maddelerin bir şekilde güvenli yere alınmasını düşünüyor. Ancak bunun nasıl yapılacağı henüz kesinlik kazanmış değil. TAEK'in bu maddeleri bertaraf etmek gibi bir sorumluluğu bulunmuyor. Ancak Başbakanlık'a bağlı, konusunun tek uzmanı TAEK, talimat vererek gereğinin yapılmasını talep

etme noktasında yetkili.

'Nükleer atığa beraat' kararına tepki büyüyor (3 Temmuz 2015, <http://haber.sol.org.tr/>)

İzmir Gazimir'de, kentin göbeğindeki kurşun fabrikasında nükleer atık bulunmasıyla ilgili açılan davada, mahkemenin 2004'ten önceki yasalarda çevreyi kirlletme suçu olmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermesine tepkiler büyüyor. Bölgede ölçülen radyoaktif limit, Fukuşima felaketinden sonra Japon hükümetinin çocuklar için koyduğu maksimum doz limitinin üzerinde tespit edilmişti.

İzmir Gazimir'de, yaşam alanlarının tam ortasında bulunan bir kurşun fabrikasında tespit edilip 2014'ün Şubat ayında temizlenmeye başlanan nükleer atıkla ilgili görülen davada suçluların cezası kalması tepkilere yol açtı. İki gün önce yapılan duruşmada İzmir 3. Ağır Ceza Mahkemesi, davayla ilgili sanıkların tamamının beraatine karar vermişti. Kararın gerekçesinde «Çevre Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü kurşun fabrikasına 15 Ocak 2004 tarihinde (atık) ara depolama lisansı verdiği, bu tarih itibarıyla suçun son bulunduğu, 2004 yılından önce de ceza yasasında çevreyi kirlletme suçu olmadığı» belirtildi. Olayın müdahillerinden Av. Arif Ali Cangı, kararı şaşırtıcı bulduklarını belirterek, "Kirletenler belli ama cezasız kaldılar" dedi.

Radyoaktif Atık 2007'da Tespit Edildi

Türk Ceza Yasası'nda çevre kirlletmeyle ilgili hüküm ve cezaların 2004'te getirilmesine rağmen 2007 yılına ait atıklara rastlanmasının suç olduğunu belirten Cangı, "Mahkeme kararına göre, '2004'ten önce yapılan kirlletme eylemi de suç olmaz' diyor. Çevreye zarar verecek şekilde kirlletme suçu 2004'te düzenlendi, 2005'te yürürlüğe girdi. Dolayısıyla 2005'ten önceki eylemler kirlletme eylemi olsa da kirlletme sayılmıyor. Ancak mahkemenin göz ardı ettiği bir durum var: Çevre Bakanlığı bu lisansı kurşun fabrikasının atıkları için verdi. Oysa 2007 yılında radyoaktif atık tespit edildi. Bu Türkiye'nin imzaladığı uluslararası yasalara göre radyoaktif atıklara lisans verilmesi mümkün değil. İhracı, ithali ve depolanması yasak" dedi

Sorumlular Cezasız Kaldı

Av. Cangı, 2007 yılına ait zararlı nükleer kirlleticilerin ortaya çıkması nedeniyle sorumluların ceza alması gerektiğinin altını çizdi. Cangı, "Bakanlık, yasak olan bir eyleme lisans veremez. Çevre Bakanlığı da kurşun atıklar için geçici lisans vermiş zaten. Alan, ana depolama alanı değil, geçici depolama alanı. Atıkların İzaydaşa götürülmesi gerekiyor. 2006-2007 zaman diliminde fabrikada nükleer atık ortaya çıkmış. Aslında atıkların 2005 yılındaki çevresel atıklara yönelik yasanın yürürlüğe girmesinden sonra atıldığı anlaşıyor. Bu atığı atanlar fabrikanın sahipleridir. Mahkemenin aldığı bu kararla, nükleer santral olmadan nereden geldiği, nasıl getirildiği açıklanamayan atıkların sorumluları cezasız bırakıldı. Karar kesinleşirse yasadışı atık ticareti ve depolamasının önüne geçilemez" dedi.